

יחזקאל פרקים לו

מבוא

מגילה יד ע"א

תנו רבנן: ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל.

נביאים רבים היו לעם ישראל אולם ישעיהו, ירמיהו ויחזקאל הם שלושה נביאים מרכזים שהשאירו אחריהם ספרי נבואה גדולים. שלושת הנביאים הללו ליוו את עם ישראל בתקופות קשות: ישעיהו בימי חזקיהו המלך, בהתמודדות עם סנחריב מלך אשור, ירמיהו בימי מלכי יהודה האחרונים כאשר החורבן עומד בפתח, ויחזקאל, הנמנה על הגולים לבבל עוד לפני החורבן, מתנבא על החורבן אך רוב נבואותיו הן נבואות נחמה וגאולה. ביחידה זו נלמד שנים מפרקי הגאולה של יחזקאל, את פרקים לו-לז הכוללים ארבע נבואות גאולה, ומתוך ארבע הנבואות הללו, אנו נלמד שלוש נבואות. הנבואות הללו הן נבואות יסוד בבניין הציפיה לגאולה בליבם של ישראל לאורך כל הדורות, ויש להן אקטואליות רבה לתקופתנו, הן עומדות ביסוד התפיסה הדתית-ציונית, הרואה בשיבת ציון המודרנית ובהקמת מדינת ישראל התממשות של חלק גדול מדברי הנבואה.

יחזקאל

יחזקאל פרק א

(א) ויהי בשלשים שנה ברביעי בחמשה לחדש ואני בתוך הגולה על נהר כפר נפתחו השמים ואראה מראות אלהים:
 (ב) בחמשה לחדש היא השנה החמישית לגלות המלך יוכיץ:
 (ג) היה הנה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הפהן בארץ כשדים על נהר כפר ונתהי עליו שם יד ה':

יחזקאל בן בוזי היה כהן מירושלים שגלה בגלות יהויכין, הוא התנבא לעם היושב בבבל (ארץ כשדים) החל מהשנה החמישית לצדקיהו (שהיא השנה החמישית לגלות יהויכין). בפרק ל"ג מסופר שהגיע לבבל פליט מירושלים וסיפר ליחזקאל כי ירושלים נכבשה ובית המקדש נחרב. יוצא שיחזקאל התחיל להתנבא שש שנים לפני חורבן בית המקדש והמשיך להתנבא שש עשרה שנים גם לאחר החורבן. רוב נבואות יחזקאל לפני החורבן הם נבואות תוכחה ופורענות, לעומת זאת רוב נבואותיו אחרי החורבן הן נבואות נחמה וגאולה, שבהן יחזקאל מעודד את העם שלא יתיאשו ממצבם הקשה, ויבינו שלמרות מצבם הם עדין העם הנבחר של ה' ועליהם להמשיך לעבוד אותו, ובעתיד ה' יגאל אותם ויחזיר אותם לארצם. אנו נלמד מספר יחזקאל שלוש נבואות של נחמה וגאולה.

הנבואה על "הרי ישראל"

פרק לו, א-טו

מבוא

פרק לו מתקשר לשתי נבואות קודמות של יחזקאל: אחת בפרק ו', במסגרת נבואות החורבן, מתנבא יחזקאל על חורבן הרי ישראל שמלאו בעבודה זרה, בפרקנו חוזר הנביא לאותם הרים ומתנבא על גאולתם. שנייה בפרק לה, במסגרת נבואות הגאולה מתנבא יחזקאל על חורבן הרי שער - אדום אויבתה של ישראל שרצתה לספח את ארץ ישראל. לעומת שתי נבואות אלו, בפרק לו, מתנבא יחזקאל על תקומת הרי ישראל ועל תקוות השוא של הגויים ושל אדום לרשת לעצמם את הרי ישראל.

שאלות מכוונות למידה

- מה פשר הקריאה ל"הרי ישראל"?
- מהו פשר החיבור בין החורבן ובין הלעג העולה מדברי הגויים על ההרים?
- מה בין ימינו לנבואת הנחמה להרי ישראל?

יחזקאל פרק לו

- (א) וְאֵתָהּ בֶן אָדָם הִנְבֵּא אֶל הַרְי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ הַרְי יִשְׂרָאֵל שְׁמָעוּ דְבַר ה' :
 (ב) כֹּה אָמַר אֲדֹנָי ה' יְעֹן אָמַר הָאוֹיֵב עָלֵיכֶם הָאֵחַ וּבְמֹת עוֹלָם לְמוֹרְשָׁה הִיְתָה לָנוּ :
 [בגלל שהאויב הביע קריאות שימחה (האח) על שיממת הרי ישראל (במות עולם) ושהם ירשו אותם לעצמם]
- (ג) לָכֵן הִנְבֵּא וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי ה' יְעֹן בִּיעֹן שְׁמוֹת וְשֵׁאף אֶתְכֶם מִסָּבִיב לְהִיּוֹתְכֶם מוֹרְשָׁה לְשֵׁאֲרֵי הַגּוֹיִם וְתַעֲלוּ עַל שְׂפַת לְשׁוֹן וְדַבַּת עִם :
 [הואיל והאויבים מחריבים את "הרי ישראל" ושואפים שהגויים ירשו אותם; והואיל "הרי ישראל" החריבים נעשו למושא של ללעג וקלס בשיח העמים]
- (ד) לָכֵן הַרְי יִשְׂרָאֵל שְׁמָעוּ דְבַר אֲדֹנָי ה' כֹּה אָמַר אֲדֹנָי ה' לְהָרִים וְלִגְבְּעוֹת לְאֶפְיָקִים וְלִגְאִיּוֹת וְלְחֻרְבוֹת הַשְּׂמָמוֹת וְלְעָרִים הַנְּעֻזְבוֹת אֲשֶׁר הָיוּ לְבָז וּלְלַעַג לְשֵׁאֲרֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר מִסָּבִיב : ס
- (ה) לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי ה' אִם לֹא בָּאֵשׁ קִנְאַתִּי דְבַרְתִּי עַל שֵׁאֲרֵי הַגּוֹיִם וְעַל אֲדָוִם כֹּלֵא אֲשֶׁר נִתְּנָה אֶת אֶרְצִי לָהֶם לְמוֹרְשָׁה בְּשִׂמְחַת כָּל לֵבָב בְּשֵׂאֵט נִפְשׁ לְמַעַן מִגְרְשָׁה לְבָז :
 [הגויים נתנו לעצמם כירושה את ארץ ה', והם עשו זאת עשו בשמחה ובבוז, ובמטרה לגרש את ישראל מהארץ ושתיהיה להם לביזה]
- (ו) לָכֵן הִנְבֵּא עַל אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ לְהָרִים וְלִגְבְּעוֹת לְאֶפְיָקִים וְלִגְאִיּוֹת כֹּה אָמַר אֲדֹנָי ה' הִנְנִי בִקְנֵאתִי וּבְחַמְתִּי דְבַרְתִּי יְעֹן כְּלַמַּת גּוֹיִם נִשְׂאָתָם :
 [בגלל הביזיון שעם ישראל נושא מהלעג של הגויים]
- (ז) לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי ה' אֲנִי נִשְׂאָתִי אֶת יָדִי אִם לֹא הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לָכֶם מִסָּבִיב הִמָּה כְּלַמַּתְם יִשְׂאוּ :
 [לכן אני ה' נשבעתי שהגויים אשר חרפו וביזו אתכם הם אלו שבסופו של דבר ייכלמו ויהיו לחרפה]
- (ח) וְאֵתָם הַרְי יִשְׂרָאֵל עֲנַפְכֶם תִּתְּנוּ וּפְרִיְכֶם תִּשְׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל כִּי קָרְבוּ לְבֹא :
 (ט) כִּי הִנְנִי אֲלֵיכֶם וּפְנִיתִי אֲלֵיכֶם וְנִעַבְדְתֶם וְנִזְרַעְתֶם :
 (י) וְהִרְבִּיתִי עָלֵיכֶם אֲדָם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּלָה וְנִשְׁבּוּ הָעָרִים וְהַחֲרְבוֹת תִּבְנֶינָה :
 (יא) וְהִרְבִּיתִי עָלֵיכֶם אֲדָם וּבְהִמָּה וְרָבוּ וּפְרוּ וְהוֹשַׁבְתִּי אֶתְכֶם כְּקַדְמוֹתֵיכֶם וְהִטַּבְתִּי מִרְאשְׁתֵּיכֶם וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה' :
 (יב) וְהוֹלַכְתִּי עָלֵיכֶם אֲדָם אֶת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְשׁוּ וְהִיִּיתָ לָהֶם לְנַחֲלָה וְלֹא תוֹסֵף עוֹד לְשִׁפְלָם : ס
 (יג) כֹּה אָמַר אֲדֹנָי ה' יְעֹן אֲמַרְיִם לָכֶם אֲכַלְתֶּם אֶת וּמִשְׁפַּלְתֶּם גּוֹיִיךָ הַיִּי :
 (יד) לָכֵן אֲדָם לֹא תִאָּכַל עוֹד וְגוֹיִיךָ לֹא תִשְׁפְּלִי עוֹד נְאֻם אֲדֹנָי ה' :
 (טו) וְלֹא אֲשַׁמְעֶ אֲלֵיךָ עוֹד כְּלַמַּת הַגּוֹיִם וְחָרַפְתָּ עַמִּים לֹא תִשְׂאִי עוֹד וְגוֹיִיךָ לֹא תִכְשְׁלִי עוֹד נְאֻם אֲדֹנָי ה' : ס

"הרי ישראל"

1. הנבואה שבתחילת פרק לו, מתאפיינת בכך שיחזקאל בעיקר מתנבא על **"הרי ישראל"** (הגבעות והאדמת הארץ), ולא על העם. מה המשמעות של התופעה הזו?

2. בנבואה בפרק לו של יחזקאל מציג **ארבעה דברים** עיקריים שהגויים אומרים על "הרי ישראל", ואת תשובת ה' לכל אחד מהדברים הללו. הסבר **בלשונך**, בטבלה שלפניך, את דברי הגויים ואת תשובת ה' לדבריהם.

תשובת ה'		דברי הגויים	
בלשונך	בלשון הכתוב	בלשון הכתוב	בלשונך
	(ז) לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי ה' אֲנִי נִשְׂאֲתִי אֶת גְּדֵי אִם לֹא הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לְכֶם מִסְבִּיב הַמָּה בְּלִמְתָם יִשְׂאוּ... (טו) וְלֹא אֲשַׁמֵּיעַ אֲלֵיךְ עוֹד כְּלִמַּת הַגּוֹיִם וְחֲרַפְתָּ עִמִּים לֹא תִשְׂאִי עוֹד...	(ב) אָמַר הָאוֹיֵב עֲלֵיכֶם הָאֵח... (ד) ...אֲשֶׁר הָיוּ לְבֹז וּלְלַעַג לְשִׂאֲרֵית הַגּוֹיִם אֲשֶׁר מִסְבִּיב... (ה) עַל שִׂאֲרֵית הַגּוֹיִם וְעַל אֲדוֹם פְּלֶא... בְּשִׂמְחַת כָּל לִבָּב בְּשִׂאֵט נִפְשׁ...	הגויים לועגים על "הרי ישראל" ועל עם ישראל.
	(ח) וְאַתֶּם הָרִי יִשְׂרָאֵל עֲנִפְכֶם תִּתְּנוּ וּפְרִיכֶם תִּשְׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל כִּי קָרְבוּ לְבֹא... (י) וְהֲרַבִּיתִי עֲלֵיכֶם אָדָם כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל כֹּלָּה וְנִשְׁבּוּ הָעָרִים וְהַחֲרָבוֹת תִּבְנֶינָה: (יא) וְהֲרַבִּיתִי עֲלֵיכֶם אָדָם וּבְהִמָּה וְרָבוּ וּפְרוּ וְהוֹשַׁבְתִּי אֶתְכֶם כְּקִדְמוֹתֵיכֶם וְהִטַּבְתִּי מִרְאשְׁתֵיכֶם וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי ה':	(ד) לְהָרִים וּלְגִבְעוֹת לְאִפְיָקִים וּלְגִבְעוֹת וּלְחֲרָבוֹת הַשְּׂמָמוֹת וְלַעֲרִים הַנְּעֻזוֹת אֲשֶׁר הָיוּ לְבֹז וּלְלַעַג לְשִׂאֲרֵית הַגּוֹיִם אֲשֶׁר מִסְבִּיב. (ה) "בְּשִׂמְחַת כָּל לִבָּב בְּשִׂאֵט נִפְשׁ לְמַעַן מִגְרָשָׁה לְבֹז"	
	(י) וְהֲרַבִּיתִי עֲלֵיכֶם אָדָם כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל כֹּלָּה וְנִשְׁבּוּ הָעָרִים וְהַחֲרָבוֹת תִּבְנֶינָה: (יא) וְהֲרַבִּיתִי עֲלֵיכֶם אָדָם וּבְהִמָּה וְרָבוּ וּפְרוּ וְהוֹשַׁבְתִּי אֶתְכֶם כְּקִדְמוֹתֵיכֶם וְהִטַּבְתִּי מִרְאשְׁתֵיכֶם וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי ה': (יב) וְהוֹלַכְתִּי עֲלֵיכֶם אָדָם אֶת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְשׁוּ וְהָיִיתָ לָהֶם לְנַחֲלָה וְלֹא תוֹסֵף עוֹד לְשַׁפְּלֶם:	(ב) אָמַר הָאוֹיֵב עֲלֵיכֶם הָאֵח וּבְמוֹת עוֹלָם לְמוֹרְשָׁה הִיְתָה לָנוּ... (ג) לְהִיּוֹתְכֶם מוֹרְשָׁה לְשִׂאֲרֵית הַגּוֹיִם... (ה) אֲשֶׁר נִתְּנוּ אֶת אֶרְצֵי לָהֶם לְמוֹרְשָׁה...	
	(יב) ...וְלֹא תוֹסֵף עוֹד לְשַׁפְּלֶם... (יד) לָכֵן אָדָם לֹא תֵאָכְלִי עוֹד וְגוֹיִיךָ לֹא תִשְׁפֹּלֵי עוֹד נְאֻם אֲדֹנָי ה'	(יג) אֲמָרִים לְכֶם (א"י) אֲכַלְתָּ אָדָם אֶתְּ וּמִשְׁפָּלַת גּוֹיִיךָ הִיִּית...	

"ייען" ו"לכך"

3. בנבואה זו יחזקאל מרבה להשתמש בשתי מילים **"ייען"** (חמש פעמים) ו**"לכך"** (שש פעמים).
- מה התוכן המשותף למשפטים הפותחים במילה "ייען"?
 - מה התוכן המשותף למשפטים הפותחים במילה "לכך"?
 - איזו מידה של ה' באה לידי ביטוי ע"י השימוש של הנביא בשתי המילים הללו?

ההבטחות

4. לפי נבואת יחזקאל בפסוקים ח-יב, פרט שמונה הבטחות שיתממשו בזמן הגאולה? בסס את תשובתך על הכתוב.

ההבטחה - בלשון הכתוב	ההבטחה - בלשונך
ענפכם תתנו ופריכם תשאו (ח)	(1) שפע חקלאי
	(2)
	(3)
	(4)
	(5)
	(6)
	(7)
	(8)

ארץ אוכלת אדם

הגויים סבורים כי מכאן ואילך הארץ היא ירושתם ושייכת להם: "למורשה היתה לנו" (ב); "להיותכם מורשה לשארית הגוים" (ג); "אשר נתנו את ארצי להם למורשה" (ה). סביר להניח שהם אינם מעוניינים ליישב את הארץ ולבנות ולהפריח אותה, אלא להחזיק בה ובעיקר לשמוח בשימונה, וזאת מכיוון שלטענתם זו ארץ "שאוכלת את יושביה".

יחזקאל פרק לו, יג

כה אמר אדני ה' יען אמרים לכם אכלת אדם את ומשפלת גוילך היית:
רש"י

אוכלת אדם אַתְּ - לְמוֹדָהּ הִיא הָאָרֶץ הַזֹּאת לְהַשְׁחִית אֶת יוֹשְׁבֵיהָ: הָאֲמוּרָיִים כֻּלּוּ [מִלְשׁוֹן כִּילְיוֹן] בָּהּ וְהַיְהוּדִים כֻּלּוּ בָּהּ.

5. בפסוק יג יחזקאל מציג את טענת הגויים שבמהותה א"י היא ארץ מקוללת ושכל מי שגר בה גורלו מוות. לפי רש"י, מה הן שתי הראיות ההיסטוריות לטענת הגויים?

6. לפי מה שלמדנו בספר דברים (ביחידת הארץ הטובה) ובדברי הנביאים השונים, מה התשובה לטענת הגויים שארץ ישראל היא ארץ שבמהותה אוכלת והורגת את יושביה?

בין נבואת יחזקאל לימינו

שאלת בגרות קיץ תשע"ח

סנהדרין צח, ע"א

אמר רבי אבא:

אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר: 'וְאַתֶּם הָרִי יִשְׂרָאֵל עֲנַפְכֶם תִּתְּנוּ וּפְרִיכֶם תִּשְׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל כִּי קָרְבוּ לְבוֹא' (יחזקאל לו, ח).
רש"י

כשתתן ארץ ישראל פריה בעין יפה, אז יתברר הקץ ואין לך קץ מגולה יותר.

7. על פי רבא והפירוש של רש"י, הסבר את המשמעות של פסוק ח בפרק לו?